

Κατά την περίοδο υψηλών ρυθμών ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας (1996-2008), ο πληθωρισμός παρέμενε διαρκώς υψηλότερος από το μέσο όρο της ζώνης του ευρώ, το έλλειμμα τρεχουσών συναλλαγών διευρυνόταν συνεχώς και το εξωτερικό χρέος του ιδιωτικού και του δημόσιου τομέα διογκωνόταν. Το μέγεθος και η επιμονή των ανισορροπιών αυτών υποδήλωναν ότι οι διαρθρωτικές αλλαγές που συντελέστηκαν δεν ήταν επαρκείς, ίσως λόγω και του εφησυχασμού που ενέπνεαν οι ικανοποιητικοί ρυθμοί ανάπτυξης και η ένταξη στη ζώνη του ευρώ.

Κατευθύνσεις για την έξοδο από την κρίση και η ανάγκη κοινωνικής συμφωνίας

Άρθρο του Γεωργίου Α. Προτόπουλου

Διοικήτη της Τράπεζας της Ελλάδος

Τώρα όμως η παγκόσμια κρίση αγγίζει την ελληνική οικονομία και δεν υπάρχουν περιθώρια για εφησυχασμό. Γι' αυτό η Τράπεζα της Ελλάδος πιστεύει ότι πρέπει να υιοθετήσουμε ένα πολυετές σχέδιο, το οποίο θα περιλαμβάνει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις που δεν υλοποιήθηκαν τα τελευταία 15 χρόνια, με άμεση προτεραιότητα τη δημοσιονομική εξυγίανση. Μόνο η προσέγγιση αυτή θα πείσει τις διεθνείς αγορές για τις θετικές προοπτικές της οικονομίας μας, θα εξασφαλίσει λογικούς όρους δανεισμού του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και θα δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για να τεθεί, με ασφάλεια, σε λειτουργία ο κινητήρας της ανάπτυξης, όταν η διεθνής οικονομία θα επανέρχεται σε ανοδική φάση του κύκλου.

Πράγματι, ενώ οι συνθήκες οικονομικής επιβράδυνσης θα υποδήλωναν κατ' αρχήν την ανάγκη να δοθεί δημοσιονομική ώθηση στην ανάπτυξη, δεν υπάρχουν περιθώρια για παραδοσιακού τύπου επεκτατική δημοσιονομική πολιτική, λόγω του ύψους του δημοσιονομικού ελλείμματος, του δημόσιου χρέους και του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών. Η πειθαρχημένη δημοσιονομική πολιτική είναι αναγκαία όχι μόνο για να τηρηθούν οι κανόνες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης, αλλά κυρίως για να βελτιωθούν οι όροι εξωτερικού δανεισμού του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Για το λόγο αυτό είναι απαραίτητο η δημοσιονομική πολιτική να αποτελεί τμήμα ενός ευρύτερου πολυετούς σχεδίου, το οποίο θα κινείται προς τις εξής βασικές κατευθύνσεις:

▶ Πρώτη κατεύθυνση είναι ο περιορισμός του δημοσιονομικού ελλείμματος στα επίπεδα του 3% του ΑΕΠ ήδη από εφέτος και περαιτέρω μείωσή του περίπου κατά μία εκατοστιαία μονάδα του

ΑΕΠ ετησίως την επόμενη τριετία, ώστε να μηδενιστεί το 2012. Η μείωση αυτή πιστεύουμε ότι είναι εφικτή, εάν συληφθεί μέρος της τεράστιας φοροδιαφυγής και κυρίως εάν επιτευχθεί ουσιαστική περιστολή της σπατάλης και αύξηση της αποτελεσματικότητας των κρατικών δαπανών. Με ορθή ανακατανομή των δαπανών και αύξηση της αποτελεσματικότητάς τους είναι εφικτό να εξοικονομηθούν πόροι για να στηριχθούν οι πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες και να ενισχυθούν οι δημόσιες επενδύσεις, που αποδεδειγμένα έχουν μεγαλύτερο αναπτυξιακό αποτέλεσμα.

- ▶ Στην τόνωση της οικονομικής δραστηριότητας θα συνέβαλλε, επίσης, η ταχεία προώθηση μεταρρυθμίσεων που δεν έχουν δημοσιονομικό κόστος, αλλά συντελούν άμεσα στη βελτίωση της παραγωγικότητας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι η μείωση της γραφειοκρατίας και η ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού.
- ▶ Μεγάλη σημασία έχει και η εφαρμογή πλέγματος μεταρρυθμίσεων στον ευρύτερο δημόσιο τομέα. Χωρίς εκτεταμένες αλλαγές στις δομές του ευρύτερου δημόσιου τομέα δεν είναι δυνατό να τιθασευτεί το δημόσιο χρέος. Χρειάζονται κατά τη γνώμη μας σημαντικά πρωτογενή πλεονάσματα της τάξεως του 4,5-5% του ΑΕΠ κάθε χρόνο, προκειμένου να επιτευχθεί ουσιαστική μείωση του λόγου του δημόσιου χρέους προς το ΑΕΠ στα επίπεδα της "τιμής αναφοράς" της Συνθήκης του Μάαστριχτ (60%) μέσα σε ένα εύλογο διάστημα μιας δεκαετίας. Αυτό είναι απαραίτητο και για να καλύπτονται στο μέλλον οι αυξημένες δημόσιες δαπάνες, τις οποίες συνεπάγεται η γήρανση του πληθυσμού.
- ▶ Γενικότερα, πρέπει να υπάρξει ταχύτερη υλοποίηση των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων που προβλέπει η "Στρα-

τηγική της Λισσαβόνας" με σημαντικούς στόχους, όπως οι εξής:

- Αύξηση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης.
- Ουσιαστική ενίσχυση του ανταγωνισμού σε όλες τις αγορές προϊόντων, υπηρεσιών και παραγωγικών συντελεστών.
- Ποιοτική αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού και αύξηση του ποσοστού απασχόλησης.
- Εκσυγχρονισμός του προτύπου παραγωγής και κατανάλωσης ενέργειας. Η πρόοδος προς αυτή την κατεύθυνση μπορεί να οδηγήσει στην πραγματοποίηση μεγάλων επενδύσεων, στην ενίσχυση των συνθηκών ανταγωνισμού, στην ίδρυση νέων επιχειρήσεων και τη δημιουργία πολλών νέων θέσεων απασχόλησης, στην αξιολογία μείωση της ενεργειακής εξάρτησης της χώρας και τον αντίστοιχο περιορισμό του ελλείμματος του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών, καθώς και να συμβάλει στην ανάκαμψη της οικονομίας.

Με την υιοθέτηση και την έναρξη εφαρμογής ενός τέτοιου πολυετούς προγράμματος μπορεί να ανακτηθεί η εμπιστοσύνη των διεθνών αγορών και των εγχώριων οικονομικών φορέων. Ταυτόχρονα, με τον τρόπο αυτό είναι εφικτό τελικά να έχει επεκτατικό αποτέλεσμα μια εκ πρώτης όψews συστατική δημοσιονομική πολιτική. Αντίθετα, στις σημερινές συνθήκες, μια φαινομενικά επεκτατική πολιτική θα κατέληγε εκ των πραγμάτων να είναι συστατική, διότι θα είχε πολλαπλό κόστος, άμεσο και μεσοπρόθεσμο.

Είναι φανερό ότι η διαμόρφωση μιας "εθνικής κοινωνικής αναπτυξιακής συμφωνίας" από τους κοινωνικούς εταίρους αποτελεί απαραίτητη και σημαντική συμβολή στην κατάρτιση, υιοθέτηση και κοινωνική αποδοχή ενός πολυετούς σχεδίου για την έξοδο από την κρίση.

Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων είναι καίριος όσον αφορά την ανάκτηση της σωρευμένης απώλειας διεθνούς ανταγωνιστικότητας της ελληνικής οικονομίας, λόγω της οποίας μεταφέρονται θέσεις εργασίας από την Ελλάδα στο εξωτερικό. Βεβαίως, η απώλεια αυτή δεν ανακτάται εν μια νυκτί. Γι' αυτό πρέπει να υπάρχει μεγάλη σύνεση από την πλευρά των επιχειρήσεων και από την πλευρά των εργαζομένων, δεδομένου ότι, στις σημερινές συνθήκες, οποιαδήποτε προσπάθεια της μιας ή της άλλης πλευράς να αποκομίσει κέρδη, αυτά θα ήταν αμφίβολης αξίας, αφού στο τέλος θα μετατρέπονταν σε απώλειες. Η Ελλάδα δεν είναι μια όαση στη μέση της ερήμου, αλλά εντάσσεται στη διεθνή οικονομία που λειτουργεί με κανόνες παγκοσμιοποίησης. Επομένως, πρέπει να δούμε γύρω μας τις λεγόμενες "βέλτιστες πρακτικές", δηλαδή τι έκαναν εκείνες οι χώρες που εξασφάλισαν καλύτερες συνθήκες στην αγορά εργασίας, χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας, χαμηλότερο πληθωρισμό, υψηλότερο ρυθμό ανάπτυξης.